

# סוטה מב

## חנוכה

משה שווערד

### 1. מהרש"א על סוטה דף מא/ב

כל המחניף כו' שנאמר ויאמר ירמיה לחנניה אמן כן יעשה גו'. אע"ג שבדרך תפלה ותחנה שהוא לשון האמנת דברים שיהא רצון שיהא אמת כן אמר כן כפירש"י... מ"מ לא היה לו לירמיה לומר כן כיון שלפי נבואתו האמיתית היה זה שקר והיה לו להכחישו מיד

### 2. יד רמה על סנהדרין דף קג/א

ואידי דאיתנין הכא האי מימרא דרב חסדא משום ר' ירמיה בר אבא איתנין להו נמי הני שמעתתא דידהו, ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה, אע"פ שיש בידם תורה ומעשים טובים ויש להם חלק לעוה"ב אינם מקבלות פני שכינה להסתכל באספקלריא המאירה. כת לצים דכתיב משך ידו את לוצצים, משך יד חסדיו ואור שכינתו מהם. כת מספרי לשון הרע דכתיב לא יגורך רע, אית דאמרי משום דכתיב בתריה קרבם הוות קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון, ומסתברא לי דמגופיה דקרא שמעינן ליה, דכתיב רשע וכתיב רע והיינו מספרי לשון הרע:

### 3. מהרש"א על סוטה דף מב/א

ארבע כתות אין מקבלים פני שכינה כו' ... והענין מבואר שאלו הד' כתות כולל כל החטאים שע"י הדבור מביאין למדה הגרועה שהוא לה"ר שהנגעים באים עליהם

### 4. ספר צדקת הצדיק - אות רסד

והם מארבעה כתות שאין מקבלים פני שכינה (סוטה מ"ב). פירוש המעכבים ומבלבלים המחשבה בתפילה ובעת רצונו לדבק בו יתברך במחשבות זרות.

### 5. מהרש"א על סוטה דף מב/א

והענין מבואר שאלו הד' כתות כולל כל החטאים שע"י הדבור מביאין למדה הגרועה שהוא לה"ר שהנגעים באים עליהם כדאמרי' בערכין וכשם שבעוה"ז אמר הכתוב חוץ למחנה מושבו כך בעוה"ב חוץ למחנה שכינה מושבם של בעלי מדות הרעות האלו ובזה ניחא דלא חשיב הכא בכתות הללו גם כת בעלי גאווה דאמרי' בהו נמי בפ"ק אתו לא אוכל אין אני והוא יכולין לדור בעולם לפי שאין כת בעלי הגאווה מכלל ארבע כתות שזכר שבאים ע"י דבור רע ומיהו לאיכא דמתני בפ"ק אמספרי לה"ר שנאמר מלשני בסתר רעהו אותי אצמית הו"ל לאתויי נמי הכא הוא קרא אכת מספרי לה"ר ולא הוה איצטריך ליה לאתויי מקרא דלא יגורך רע ואפשר לחלק דאין המקבלי פני שכינה כו' דהכא ואין אני והוא יכולין לדור בעולם שני ענינים הם וק"ל:

### 6. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף מב/א

שם משוח מלחמה בשעה שהוא מדבר אל העם בלשון הקודש. היינו משום דכתיב ודבר אל העם, כלומר דבור המיוחד לעם הזה, שהוא לשון הקודש שניתן לישראל דוקא. ונ"ל הטעם שצריך לדבר בלשון הקודש דוקא, דכתב הרמב"ם ז"ל, הטעם שנקרא לשון הקודש מפני שאין בו שמות לאברי הערוה כשאר לשונות, וידוע שביציאתם למלחמה כשיצליחו היצר הרע מתגרה בהם באיסור הזנות, וכמ"ש [דברים כ"א י'] כי תצא למלחמה וכו' וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה, וידוע אע"פ שהתירה תורה יפת תואר, היינו בשביל שיודע הקב"ה שאינם יכולין לעמוד נגד היצר הרע בדבר זה, אבל מכל מקום היא מאוסה לפני הקב"ה, ולכן סמך לזה בתורה פרשה בן סורר ומורה, ולכן משוח מלחמה מדבר עמהם קודם צאתם בלשון הקודש, לרמוז להם הביטו וראו למה נקרא לשון זה לשון הקודש, מפני שאין בו שמות לאברי הערוה, ומזה תבינו כמה מאוסה הערוה, על כן תזהרו ותשמרו שלא יהיה לבבכם נמשך אחר יפת תואר בשביה, כי דבר זה הוא גדר וסייג לאיסור ערוה, וצריך האדם לקדש עצמו במותר לו, שבוה יהיה נקרא קדוש, דהא אפילו הלשון נקרא קדוש, בשביל שאין בו שמות לאברי הערוה:

## פרק שמיני - משוח מלחמה

מתני'

## משוח מלחמה:

קובץ בגדרי דין משוח מלחמה:

א] כמה מתקדש המשוח מלחמה, במשיחה בלבד או גם בריבוי בגדים:

ב] יומא עב: סבר רב דימי משוח מלחמה משמש בח' בגדים ככהן גדול, אך כרייתא שם (עג.) סברה ששוח הוא לכהן הדיוט לענין בגדי כהונה.

וכתב המנחת חינוך (קו. ז.) דלפי הברייתא נמצא שהיה מתקדש רק במשיחה דלא שייך גביה ריבוי בגדים, וגם לא שייך גביה 'עבודתו מחנכתו' דאין סברא שיתחנך במה שעושה מלחמה, ולפי"ז יוצא שבבית שני שלא היה שמן המשחה (יומא נג.): לא היה גם משוח מלחמה, ומה שנמצא בספר יוסיפון שמתתירו כ"ג ויהודה המכבי נמשחו למשוחי מלחמה, היינו שנקראו כן לכבוד אבל לא נמשחו ממש.

וראה בתו"י יומא לט. (ד"ה למה קנן) ובריטב"א שם, שמפורש בדבריהם שמשוח מלחמה היה רק בבית ראשון.

מיהו מרכבת המשנה (כלי המקדש י. יע.) נקט שהיה משוח מלחמה אף בבית שני משנגנו שמן המשחה.

ובזכר יצחק (מ"א ס' פ. ז.) נקט שאף לרב דימי הסוכר שנתרבה בכגדים, אין ריבוי הכגדים ולכישתן עיקר אלא משיחתו למלחמה היא המקדשתו דוקא. מיהו יעוי' בדבר אברהם (מ"ג ס' נג.) דפליג, דשפיר מתחנך המשוח מלחמה אף בריבוי בגדים, וא"כ היה בבית שני למ"ד שמתרבה בכגדים.

[יהנה רש"י כאן (ד"ה משוח מלחמה) נקט "כהן שנתרבה לכך" ומשמע שנתקדש בריבוי בגדים, אבל במסהש"ס הביא גירסת ס"א "כהן שנתברר לכך". ועי' מנחה חריבה. וראה עוד בדברינו בגמ' לקמן ד"ה ואימא כהן גדול.

ב] האם לרב דימי הסוכר שמשוח מלחמה משמש בח' בגדים יש לו דין כהן גדול ועבודתו כשרה ביוהכ"פ:

הדבר אברהם (מ"ג ס' נג. א.) נקט דהרי הוא ככ"ג ועבודתו כשרה ביוהכ"פ, [והוכיח מרמקשינן כיומא עג. על רב דימי "ואם איתא מיחזא חזי"], והציץ שהוא לכוש בו מרצה - עי' בדבריו. וראה עוד בזכר יצחק הנ"ל.

מיהו בדעת הירושלמי האריך להוכיח תורת הקודש (מ"ג ס' מ"ח) דאף לרב דימי משוח מלחמה אינו כשר לעבודת יוהכ"פ, דכל משיחתו למלחמה בלבד, וחידוש הכתוב הוא דאף שאינו כ"ג כלל מ"מ לובש ח' בגדים, אך שאר דיני כהן גדול אין לו. ואף בדעת הבבלי יומא הנ"ל רוצה לחדש (שם אות ה') דהא דכשר לעבודת יוהכ"פ הוא להו"א, אבל למאי דמסיק רנב"י דיצא זה שעיקר משיחתו למלחמה, אף לענין יוהכ"פ אינו כשר לעבודה ואין עליו תורת כהונה גדולה.

ג] האם משוח מלחמה כשכא להתמנות לכהן גדול צריך משיחה חדשה, או שדי במשיחתו למלחמה ועתה סגי במינוי בלבד - עי' ח' הגרי"ז (נשס הגרי"ד מרשימות תלמידים) שהגרי"ז ביאר דהוא ספק הירושלמי כיומא, ועי"ש שהרחיב בזה. וראה באות ב' ותליא בנידון שם.

ע"א אויבכם ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין וכו':

א] הרמב"ם (מלכ"ס ז. ג.) נקט שאומר משוח המלחמה רק הפסוקים הכתובים בתורה. אבל החינוך (תקנ"ו) כתב שיוסיף עוד משלו דברים אחרים יעוררו בני אדם למלחמה וישיאון לסכן כנפשם, עי"ש. וכן נקט הרמב"ם בסה"מ (עשין ק"א. א.).

ובמנחת חינוך (שס קק"ג) תמה על החינוך דהלא ודאי אסור להוסיף דברים, דמאי שנא מכל המצות או ברכת כהנים שאסור להוסיף על מה שצוותה התורה. וכתב שנראה כרוך שדברי המשנה "לא יהודה על שמעון" וכו' הוא דרש המשנה מהפסוק, אבל הכהן אומר דברי התורה בלי גירעון ותוספת.

## 9. מהרש"א על סוטה דף מב/א

יש לעיין דנקט לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין דלכאורה טפי ה"ל למנקט לא יהודה על אפרים ולא כו' כדמייתי מקרא ויקומו האנשים וגו' דמיירי במלחמת יהודה ואפרים ונראה דהך משנה דהכא נשנית בזמן התנאים שהיו בבית שני שלא חזרו מבבל רק שבט יהודה ובנימין שהם גלו לבבל ע"י נ"נ וחזרו בבית שני אבל עשרת השבטים כבר גלו ע"י מלך אשור והם לא חזרו בבית שני ונקט הכא גם שמעון לפי שהיה נחלתו בתוך נחלת בני יהודה כמפורש בס' יהושע ומסתמא עמהם גלו וחזרו ודו"ק:

## 10. ספר איזהו מקומן

וגדר האיסור כתב הקה"י דנראה שהוא להביא עצמו לידי פחד, וכגון שמהרהר באשתו ובניו [כלשון הרמב"ם], אך לא כגון שהוא פחדן בטבעו ומתבהל פתאום. [ולשון הרמב"ם בסה"מ ל"ת נ"ח "מי שיוסג אחר ויברח עבר בל"ת", ומשמע דרק אם פחדו בא לידי מעשה עבר בלאו].

**א"ל ירך לבככם אל תיראו ואל תחפזו וגו':**

שיטת הרמב"ם (מלכ"ס ז. טו.) שהוא אזהרת לאו. וכן נקט החינוך (מקכ"ה), והמאירי בסוגיין (מג. ד"ה ואח"כ ממנין).

## 11. ספר איזהו מקומן

### זה מחנה הארון:

איזה ארון היה יוצא עמם למלחמה:

רש"י בחומש (דברים י. א.) הביא דברי התנחומא שב' ארונות היו, ואותו שעשה בצלאל לא היה יוצא עמם למלחמה, ופעם אחת יצא בימי עלי ונענשו עליו ונשבה, וארון אחר היה שנצטוה משה לעשות בעלותו להר, ושל עץ היה, וישם היו נתונים הלוחות השניות ושברי לוחות הראשונות עד שבנה בצלאל ארון מזהב, ואז נשתיירו בו שברי לוחות בלבד, וזהו שהיה יוצא עמם למלחמה.

וכשיטה זו מפורש גם בתוספתא דמכילתין (ז. ט.) [הביאוו תוס' לקמן סוע"ב], וכן שיטת הר"י בתוס' עירובין סג: (ד"ה כל זמן), וכן שיטת תוס' הרא"ש בסוגיין והאריך הרבה בביאור כמה סוגיות לפי"ז.

ברם הרמב"ן (ע"ט ס"ט) כתב שהן דעת יחיד בירושלמי דשקלים (ו. א.), אבל רבנן סברי שהיה ארון אחד בלבד, והוא היה גם היוצא למלחמה. [פלוגתא זו איתא נמי בירושלמי דפירקין (ס"ג), והביאוו תוס' לקמן סוע"ב]. וסייע הרמב"ן לשיטה זו שהרי בכמה מקומות בתלמוד (נרכות ח.; צ"ג ד.; מנחות ט"ז) הוזכר דלוחות ושברי לוחות מונחין

בארון, משמע שבאותו ארון הן מונחין. ועוד היכן יעמוד הארון השני, כי בקדש הקדשים אין אלא ארון אחד. ואותו ארון שנצטוה משה לעשות מעץ - מפרש הרמב"ן שגנוזהו לאחר מכן כשעשה בצלאל ארון זהב, או על דרך הפשט ירמוז הכתוב בזה לשון ציווי לארון שיעשה בצלאל, ע"ש.

וראה בפרדס יוסף החדש (פל' שופטים אות ר"ג) דעה שלישית שהובאה בספר נוטריקון לפמ"ג, שבמלחמה הלכו עמם ב' הארונות גם הארון ובו הלוחות והס"ת, וגם הארון שבו שברי הלוחות, וע"י מש"כ בביאור השיטות.

כי ה' אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם וגו' זה מחנה הארון, כמה שאמר ההולך כוונתו בזה לומר הטעם על מה שנה הקצ"ה לשאת את הארון הקודש במלחמה הרי היה אפשר לכבודו ב"ה לשלוח עזרתו מקודש גם אם היה הארון הקודש עומד בכבודו במקומו ע"ז אמר כי ה' אלקיכם ההולך וגו' פי' דבמה שהוא הולך בזה עזמו הוא לוחם עם אויביכם כי כמה שהשכינה בגלות נחסר עונם של ישראל, דגם היסורים של הנדיק מכפר על הדור וכ"ש גלות נדיקו של עולם, וגם ע"י שהיה הארון נגד עיניהם ע"כ נחנו כולם את לבם לאביהם שבשמים וע"ז אמר כי ה' אלקיכם ההולך עמכם יהיה התועלת מזה להלחם לכם עם אויביכם ומפני שהדרך הוא שהגם שמנצחים אעפ"כ נופל מהם כמה אנשים במלחמה ע"ז אמר להושיע אתכם שלא יהיה נפקד מכם איש.

**13. מהרש"א על סוטה דף מב/א**

אפילו לא קיימתם כו'... אפילו לא קיימתם אלא ק"ש כו' דזו היא קבלת מלכות שמים ועול מצות להשרות השכינה להלך עמכם להלחם גו' ולזה אמרו לקמן שבא גלית שחרית וערבית כדי לבטלן מק"ש וק"ל:

**14. ספר גור אריה על דברים פרק כ פסוק ג**

[ו] אפילו אין בכם אלא זכות קריאת שמע... וטעם הדבר כי זכות קריאת שמע די להם לנצח, כי האחדות שהם מאמינים בו - שהם מנצחים את כח האומות, לפי שהם דבקים בכח אחד, שהאחד מורה על שאין מבלעדו. ומאחר שאין מבלעדו, נמצא כי הוא גובר על הכל, עד שאין הכל נחשב אצלו, רק כח אחד. וישראל דבקים באחד, לכך הם גוברים על האומות, כמו שהוא יתברך אחד על הכל

**15. ספר חדושי אגדות חלק שני עמוד עט - מסכת סוטה**

אפילו לא קיימתם אל ק"ש וכו'... וטעם הדבר כי זכות קריאת שמע [מועיל] להם לנצח, כי האחדות שהם מאמינים בו יתברך, בזה ישראל מנצחים את האומות, לפי שהם דבקים בכח אחד שהאחד מורה על שאין מבלעדו והכל אפס, ומאחר שאין מבלעדו נמצא כי הוא גובר כדכתיב (דברים ל"ב) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי:

**16. ספר נפש החיים - שער ג - פרק יב**

ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שם רושם כלל. כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלקים האמתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש. ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם. ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה. כן יספיק הוא יתב' בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שם דבר כלל... וגם יגזור אומר ויקם לו לפעול ענינים ונסים נפלאים היפוך סדור כחות הטבעים. כיון שמשעבד ומדב' טוהר אמונת לבבו באמת בל תמוט רק לו יתב' לבד ואצלו יתב' הכל שוה כל רגע. לפעול בסידור הטבע שקבע או היפוך סידור הטבע. כמו שמצינו ב' חנינא בן דוסא שהיה גוזר אומר ופועל כפי רצונו כל עת היפוך סידור הטבע כאמרו מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק ר"ל הלא אצלו יתב' שוה זה כמו זה כנ"ל. וכן הספיק הבורא ב"ה בידו. וכהנה רבות אתו כמובא בש"ס מנפלאות עניניו: הגהה: וזהו ענין מאמרם ז"ל במשנ' ר"ה (כ"ט א') עשה לך שרף וכו' וכי נחש ממית או נחש מחיה. אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים וכו'. ר"ל כשהסתכלו כלפי מעלה הנחש השרף והתבוננו בכחו הרע ועכ"ז בטלוהו מלבם ולא השגיחו על כחו הנורא ושעבדו את לבם באמת רק לאביהם שבשמים לבד היו מתרפאין. והוא אמיתת ענין המתקת כחות הדינים בשרשם. והוא מבואר למבין:

### 17. רמב"ם יד החזקה - הלכות מלכים ומלחמות פרק ז

(טו) מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל ירד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם, ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויין בצוארו, ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו, הרי זה כמי ששפך דמי הכל, שנאמר ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, והרי מפורש בקבלה ארור עושה מלאכת ה' רמיה וארור מונע חרבו מדם, וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא...

### 18. ספר המצות להרמב"ם - מצות עשה - מצוה קצא

היא שצונו שנמנה כהן שיוכיח לעם תוכחת המלחמה ויחזיר מי שאינו ראוי לו להלחם אם החולשתו או בעבור שתהיה מחשבתו בענין יחייב לו מעוט הגבורה למלחמה והם שלשה דברים שבאר הכתוב ואחר כך יכנסו למלחמה וזה הכהן יקרא כהן משוח מלחמה ויאמר בתוכחתו הלשון הנזכר בתורה ויוסיף על זה מאמרים יעוררו העם למלחמה ויביאם להסתכן בנפשם לעזור דת ה' ולשמרה ולהנקם מהסכלים בה המפסידים יושר המדינות והוא אמרו ית' והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם ואחרי כן יצוה להכריז במערכות החיל שישובו חלושי הלבבות וכל מי שבנה בית ולא חנכו או שנטע כרם ולא חללו או שארש אשה ולא לקחה ...

### 19. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף מב/ב

שם כדי לבטלם מקריאת שמע שחרית וערבית. פירוש לבטל כוננתם שיתבלבל דעתם מכת דבריו ומכת מראה קומתו, ולא יקראום בכונת הלב, ולכן לא תועיל להם להיות חרב פפיות בידם, כי מה שכתוב [תהלים קמ"ט ו'] רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם, הוא רק אם יקראום בכונה, אבל אין הכונה כדי לבטלם מקריאתה לגמרי, דהא הם היו יושבין ואין עושין מלחמה, ולמה לא יקראו קריאת שמע.

### 20. ספר איזהו מקומן

[ג] דעת ר"י הגלילי [במתני' לקמן מד.] דהירא ורך הלבב הוא מעבירות שבידו, ותמוה איך סגי אפילו אין להם אלא זכות ק"ש שחרית וערבית. וכתב הכרם נטע דאמנם כך הבטיח הקב"ה אך בעל עבירה בטבעו ירא ואינו בוטח לכן צריך לשוב מהמלחמה. ובשם הפנים יפות (פר' סופטיס) תירץ דלכל העבירות מהני תשובה לבד ממינות דכל באיה לא ישובון ואם פורש ממנה מת, וכשקורא ק"ש ומקבל עליו עול מלכות שמים מתחזק הוא לשוב מעבירות שבידו, ודי בזה. וש"מ שהמאירי בסוגיין פירש דהכהן אומר להם כן כדי לזרזם לשוב בתשובה מעבירות שבידם ושלא יתיאשו מן התשובה, לכן רומז להם שאפילו לא קיימו אלא ק"ש שחרית וערבית גדול זכותם ואין ננעל הפרגוד, ומתוך כך יתחזקו לחזור בתשובה. וראה עוד נתיבות הקודש.

אר"י משום רשב"י וכו' אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרים בידם:

[א] האחרונים (סנהדות מהר"ן מיות, ח" ר' מליר שמחה, עיון יעקב וענף יוסף על ע"י) פירשו שרשב"י לשיטתו (מנחות נט:): דאפילו לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית קיים "לא ימוש ספר התורה מפ"ך והגית בו יומם ולילה", וכיון שזה נקרא לימוד תורה נמצא דמגן ומציל כדאיתא לעיל כב.

[ב] הנה מוכח דרשב"י סבר קריאת שמע דאורייתא, וכתב נתיבות הקודש שכן מכואר מדאיתא בשבת לג: דבעידן צלווי לבשו ומכסו ומצלו, ופירשו תוס' שם יא.

### 21. דף על הדף סוטה דף מב עמוד א

תמה האדמו"ר מקאצק זי"ע הרי אמרו שאפ"י שח בין תפלה לתפלה חוזר מעורכי מלחמה ואיך יהי די במצות ק"ש להגין עליהם מפני האויב. אלא שכל מצוה כפי שהאדם מעריך את המצוה כן באמת הוא שגב רוממותה של המצוה, לכן אף אם אין להם רק מצות קריאת שמע בלבד, אבל אם הם בוטחים בזכות זה שזה יגין עליהם ויצילם מיד שונאיהם, אכן כן ראוי הוא שמצוה זו תושעם מכל אויב ושונא.

**שמעתי בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלז** זי"ע שהקשה הרי לקמן (מד א) ס"ל לריה"ג שהירא ורך הלבב זהו המתיירא מן העבירות שבידו, היינו בסח בין תפילין של יד לתש"ר, וא"כ מהו אפ"ל לא קיימתם אלא ק"ש אין אתם נמסרים בידם. ותירץ שיש הבדל בין הכהן המשיח שהוא מנהיג ישראל והוא צריך ללמד זכות על בני ישראל ובכח זה יכניס אהבת ישראל אפ"ל על הפחותים שבישראל, והוא אשר מזכיר את זכות 'שמע ישראל'. אבל השוטרים, הם המוכיחים את העם, עליהם מוטלת החובה להוכיח ולהזהיר אפ"ל על עבירה קלה של סח בין תפילין של יד לתש"ר, עכת"ד. ובדרך זה יש להשכיל את לשון הכתוב (דברים כ, ב - ג): "והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל וגו'", פתח ב'ודבר אל העם', שזוהו דרשו חז"ל שמדבר בלשון הקודש, אך כיון שדיבור הוא גם לשון קשה, ממשיכה התורה 'ואמר' אליהם, היינו שאמירה לשון רכה, שהכהן מדבר באמירה רכה ללמד זכות על בני", ואילו אח"כ נאמר 'ודברו' השוטרים וגו', ויספו השוטרים 'לדבר' וגו', היינו שהם המוכיחים את בני"הם מדברים בלשון קשה. (וללוי אמר)

**22. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף מב/ב**

ומה שנאמר ויתייצב ארבעים יום, ודרש ר' יוחנן כנגד מ' יום שניתנה בהם תורה, נ"ל כנגד מ' יום האחרונים, שניתנה בהם לוחות שניות, דסופם היה יום כיפור שנכנע השטן, וכן כאן בסוף הארבעים יום אלו גבר דוד המלך ע"ה, ונצח את השטן:

**23. ספר איזהו מקומן**

<p><b>ויתייצב ארבעים יום אר"י כנגד ארבעים יום שנתנה בהן תורה - א. פירש"י</b>  כנגד מ' יום שאיחרה תורה להתקבל ניתן לו כח להתייצב. וביאר הגהות ריעב"ץ והכוונה למ' יום ששהה משה בהר לאחר מתן תורה, וצ"ב דזה לא נחשב שאיחרה תורה להתקבל דהא אלו ימים הנצרכים ללימודה ומסירתה. וביאר בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין (אות קי"ח) דאלמלא היו אומרים למשה "קרב אתה ושמע" היה השי"ת נותן התורה מיד בלא שהות מ' יום.</p>	<p><b>אמנם לכאורה יותר נראה לפרש כוונת רש"י למ' יום שעמד משה בתפילה לאחר שחטאו בעגל</b> נוכן נראה נמי כוונת ריעב"ץ הנדפס במהדורת עזר והדרן. אמנם בשיעורי הגרי"מ</p>
---	---

**24. ספר שיחות מוסר**

✳ **'בר מאה פפי וחדא נאנאי... ולמה נקרא שמה ערפה...'** — במדרש (רות רבה ב. ומובא בתוס' כאן) נאמר שמאורע זה אירע באותו לילה שפרשה ערפה מחמותה. הרי עוד באותו יום, רות וערפה, שניהם אמרו לנעמי לשוב לעמה, ושניהם הפצירו בה באותה לשון: 'כי אתך נשוב לעמך', אלא שלאחר סירובה של נעמי, לא עצרה ערפה כח בנפשה ולא עמדה עוד בנסיון, ונפרדה מנעמי מתוך בכיה. והנה באותו לילה נהפכה למקולקלת ולמושפלת שבאומות! — כיצד תיתכן נפילה כזאת, ממצב של הכרה נאמנה בה' בתורתו ובעמו, עד לדיוטא תחתונה זו?

אך בדרך זו נוכל להבין זאת: בראותה שלא עמדה בנסיון הגדול, ושלא כאחותה, נשארה בנכריותה כמקודם — באה לידי הכרה בטעותה הגורלית ובאפסות כחה, ובכך נתערער אצלה כל שיווי משקלה, וניתנה ביד הצר הצורך להחטיאה ולהשפילה כבהמה.

כך הוא טבע האדם, בשעת זעזוע נפשי, יכול הוא להידרדר באופן פתאומי ובצורה שאיננה מתקבלת על הדעת כלל וכלל (שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ זצ"ל, מאמר יג, תשל"א).

**25. העמק דבר על דברים פרק כ פסוק ב**

(ב) ודבר אל העם. לבד המבואר בפרשה מדבר מוסר השכל להיות נזהרים מדבר רע בשעת הסכנה ובשעה שהשכינה שורה בקרבם. ועוד דברי מוסר לפי כח המדבר ולפי הענין:

**26. רמב"ם יד החזקה - הלכות מלכים פרק ז**

(א) אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת הרשות ממנין כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה ומושחין אותו בשמן המשחה וזהו הנקרא משוח מלחמה:  
(ב) שתי פעמים מדבר משוח מלחמה אל העם אחת בספר בעת שיוצאין קודם שיערכו המלחמה אומר לעם מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' כשישמע דבריו יחזור מעורכי המלחמה ואחת בעורכי המלחמה אומר אל תיראו ואל תחפזו:

(ג) עת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם משוח מלחמה עומד במקום גבוה וכל המערכות לפניו ואומר להם בלשון הקדש שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם כי ה' א-להיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם עד כאן ואומר משוח מלחמה וכהן אחר תחתיו משמיע אותו לכל העם בקול רם ואחר כך מדבר משוח מלחמה מי האיש אשר בנה בית חדש וגו' ומי האיש אשר נטע כרם וגו' ומי האיש אשר ארש וגו' עד כאן משוח מלחמה מדבר והשוטר משמיע לכל העם בקול רם

### 27. רבנו בחיי על דברים פרק כ פסוק ט

והנה הדברים האלה, הבית והכרם והאשה, הם חמדת בני אדם והם סיבה למשוך הלב ולהיות המחשבה טרודה בהם ונמצאו יוצאי המלחמה שאין לב אחד מהן במלחמה אלא בביתו או בכרמו או באשתו, ועל כן תצוה התורה שישובו לביתם שאין ליוצאי המלחמה תועלת בהם אלא נזק גדול:

### 28. מהרש"א על סוטה דף מב/ב

ושאמר אני מפילו על ידי בן איש. פירוש שעדיין לא בא לכלל איש כמפורש בקרא ויבזהו כי היה נער גו' וק"ל:

### 29. קרו אורה על מסכת סוטה דף מב/ב

גמרא גלית אמר ר' יוחנן שבא בגילוי פנים כו'. הענין הזה הוא להודיע שבחו של דוד מלכנו כי הוא היה המלך הראשון ובחינת אדם הראשון כידוע ובמלחמתו הראשונה בא לעומתו הרשע הזה והעיו מצחו מול מלכות שמים דוגמת הנחש הלוהם הראשון ודוד בן איש שמת בעטיו של נחש הוא המוכן לנקום נקמה בכל הרשעים המעיזים מול מלכות שמים כי לזה הוקם על להגדיל כבוד מלכות שמים כמו שאמר ר' יוחנן השכם והערב כו' וכן ויתצב ארבעים יום מול ארבעים יום של תורה לבטלן מן התורה אך הוא בא בנצחון שוא ודוד בא אליו בשם ה' כמבואר בדברי הראשונים ז"ל (תיקוני זוהר ד' ס"ב ע"א). כי חמשה חלוקי אבנים הם החמשה תיבות של שמע ונטבע האבן במצחו של אותו רשע בשביל שהעיו מצחו ומוכן הוא לעז פנים כי היה מורכב ממאה פפי וחד כו' ורמוז לכללות מרכבה הטמאה והוא היה איש הבינים מורכב מכללה ובנצחוננו של הקב"ה הפילו דוד. ומן אז והלאה נצמח קרן מלכות שמים ע"י דוד וזרעו עד עולם

### 30. קרו אורה על מסכת סוטה דף מב/ב

גמרא אמר ר"א כו' מכאן שאסור לספר כו'. לכאורה מאי קמ"ל הא כתיב (דברים ז' ב') לא תחנם לא תתן להם חן וי"ל דקמ"ל אפילו בכהאי גוונא כדי להודיע שבחו של דוד אסור להרבות הרבה בשבח רשע:

### 31. ספר אגרא דכלה - דף רלב/א

דאגה בלב איש ישיחנה (משלי יב כה). ופירשו רז"ל (יומא ע"ה ע"א) ישיחנה לאחריים. והנה מה בצע בזה. ופירשנו דהנה הצור תמים פעלו וחלילה לא יעות משפט, והנה אם חטא אדם וראוי לקבל עונש בחטאו בין בגופו בין בממונו, הנה יגיע צער גדול גם לבניו ח"ו גם לאביו ואמו גם לאחיו ואחוזת מריעיו, והנה הגם שהעונש אינו שוה בכל, כי כל הקרוב קרוב מצטער ביותר, וכפי הרחקות נתמעט הצער, עם כל זה לכל אחד מגיע איזה צער. והנה אם האדם שנענש חטא, מה חטאו האנשים המקורבים שמגיע גם להם צער שמצטערים בצערו, וחלילה לומר שיתענשו בלא משפט. אלא על כרחך הכל אמת והכל בדין, דדנין באותו העת את כל האנשים המקורבין והאזהבים, ומגיע לכל אחד כפי הדין כל כך צער, ומעניש הש"י את האדם הנענש, ועל ידי זה מקבל כל אחד כפי הצער המגיע לו בעברו חטא שחטא בעצמו. ובאם היה בחבורה הלזו אפילו איש אחד שאינו ראוי לקבל הצער, ממילא ינצל גם האיש החוטא מהעונש הקבוע לו בגוף וממון

כי בהכרח יצטער גם חבירו ואחיו בצערו, וחבירו הוא צדיק ואינו ראוי לעונש וצער, וחלילה הש"י לא יעות משפט, טוביה חטא וכו' (פסחים קי"ג ע"ב), עד אשר חלילה ימצא עוולתו גם בחבירו וראוי ח"ו להצטער גם כן, כאן מצא בעל חוב לגבות את חובו מהחוטא הראשון אשר נגזר עליו להתענש, רק שהדין היה מסולק בעבור האיש הצדיק שמצטער בצערו של זה. וז"ש דאגה בלב איש ישיחנה לאחריים, כי פן ימצא איש כזה שיצטער בצערו והוא אינו ראוי לעונש, ממילא יסולקו היסורין גם מהאיש הזה, הבן הדבר.

### 32. ספר איזהו מקומן

כוונתו בסיפורו להפג את דאגתו מלבו הוי כמכוין לתועלת על להבא, ולפי"ז מה שאמרו ז"ל בסוטה מב: "דאגה בלב איש ישיחנה לאחריים" קאי גם על ענין כזה. וכתב בקונטרס עלי באר (הנדפס עס הת"ח) שמן הגמ' אין ראייה שמותר גם כשיש בזה איסור לשוה"ר, וכן משמע מדברי הח"ח שאינה ראייה ברורה. אמנם הביא היתר זה גם מספר חסידים (אות ס"ד).

✓ וחד אמר ישיחנה לאחריים - החפץ חיים (הל' לשוה"ר י. יד.) כתב בפרט החמישי בהיתר סיפור לשוה"ר שצריך שיכוין לתועלת, והוסיף "ואפשר דהוא הדין אם